

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1. สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 1.2. ศึกษาผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 1.3. เพื่อศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านในพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1.1 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและการมีส่วนร่วมของชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสำรวจชุมชน

2.1.2 ประชาชนที่ศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรที่สามารถตัดสินใจในทางการบริหารได้ ในที่นี้ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของกรมเจ้าท่าที่รับผิดชอบพื้นที่ชายฝั่งทะเลในตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

3. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง จำนวน 1 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ในหน่วยงานของกรมประมงที่รับผิดชอบพื้นที่ชายฝั่งทะเลในตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
4. เจ้าหน้าที่ กศน. จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ชุมชนและต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติงานและประสานการปฏิบัติกับคนในชุมชนที่ศึกษาเป็นประจำ
5. เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน เป็นผู้มีความรู้และรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เฉพาะในเขตจังหวัดตราด
6. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน เป็นผู้ใหญ่บ้านที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8
7. ผู้แทนโครงการบ้านปลา จำนวน 5 คน ต้องเป็นผู้ที่สืบทอดเจตนารมณ์ในการก่อตั้งโครงการบ้านปลา หมู่ 8 มาจากผู้ใหญ่อรัญ ถนอมพวก และต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำการประมงในเขตน้ำตื้น โดยเฉพาะการทำการประมงชาวบ้านเป็นอย่างดีเป็นที่ยอมรับของคนในบ้านหินลาด หมู่ 8
8. ชาวชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา จำนวน 3 คน ต้องเป็นชาวชนที่ทาง กศน. เป็นผู้ให้ความรู้และได้ เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการบ้านปลา หมู่ 8 ด้วยความสมัครใจอย่างต่อเนื่อง

2.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดเอาไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการนำข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.2.1 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อหารูปแบบการอนุรักษ์และ การพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2.2 ประชาชนที่ศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- ประชาชนในชุมชนที่ศึกษา	จำนวน	201 คน
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ	จำนวน	15 คน
- กลุ่มเยาวชนที่ร่วมโครงการฯ	จำนวน	<u>15 คน</u>
	รวมทั้งสิ้น	<u>231 คน</u>

2.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ชุดนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำไปทำการทดสอบ (Try out) กับกลุ่มประชากรเป้าหมายทดลอง

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Person Product Moment Correlation กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. ผลการวิจัย

3.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาพบว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

เพศ เพศชาย 13 คน เพศหญิง 4 คน

อายุ อายุสูงสุด 72 ปี ต่ำสุด 15 ปี

การศึกษา การศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาโท การศึกษาดำสุด คือ ประถมศึกษาปีที่ 3

อาชีพหลัก อาชีพหลักรับราชการ 9 คน ทำสวน 4 คน รับจ้างทั่วไป 3 คน และ

ธุรกิจส่วนตัว 1 คน

อาชีพรอง ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน ทำสวน 2 คน

ทำประมง 2 คน ธุรกิจ 1 คน ค้าขาย 1 คน และมีकुเทศก์ 1 คน

ตำแหน่ง เป็นข้าราชการ 9 คน ชาวบ้าน 5 คน และเยาวชน 3 คน
 ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน ระยะเวลาสูงสุด 33 ปี ต่ำสุด 1 ปี
 ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ส่วนใหญ่มีความ
 สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และโครงการบ้านปลา
 ความพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา
 การได้รับความรู้ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 ต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนา
 ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขอรับความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการขอความ
 ร่วมมือจากภาครัฐ

การวิจัยเชิงปริมาณ สรุปได้ดังนี้

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย
 อายุ อายุเฉลี่ยของชาวบ้าน 39 ปี เยาวชน 16 ปี และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 39 ปี
 การศึกษา ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เยาวชน
 ส่วนใหญ่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี
 อาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป
 รายได้ ชาวบ้านมีรายได้เฉลี่ย 9,490 บาท เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรายได้ 13,166 บาท
 ประสบการณ์ทำงาน ชาวบ้านมีประสบการณ์ในการทำงาน เฉลี่ย 20.90 เดือน
 เจ้าหน้าที่ของรัฐมีประสบการณ์ในการทำงาน 44.10 เดือน

การรู้จักโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักโครงการบ้านปลา
 ความสนใจโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจโครงการบ้านปลา
 ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการ
 บ้านปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับปานกลาง เยาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับ
 มากที่สุด โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับมาก

ผู้แนะนำเข้าร่วมโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่มีผู้ใหญ่บ้าน
 เป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา

บทบาทในโครงการบ้านปลา ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นผู้สนใจ
 โครงการบ้านปลา ส่วนเยาวชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกโครงการบ้านปลา

ความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีพึงพอใจโครงการบ้านปลาในระดับมาก ชาวชนส่วนใหญ่มีพึงพอใจโครงการบ้านปลาในระดับมากที่สุด และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความพึงพอใจโครงการบ้านปลา ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโครงการบ้านปลา ในระดับมาก

ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มในภาพรวม ได้ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลาในระดับปานกลาง

ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ ชาวบ้านมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 10.69 เดือน ชาวชนมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 4.63 เดือน และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 11.50 เดือน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ในระดับปานกลาง

โครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่าโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์มากที่สุดต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ ในระดับมากที่สุด

การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ มาก แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าจะเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

การจัดโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เห็นเหมือนกันว่าชุมชนบ้านหินลาดควรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ อีก

การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ชาวบ้านเห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ชาวชนไม่เห็นด้วยว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลาง

3.2. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

3.2.1 รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม
การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมพบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด
3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
8. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืน และมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
10. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่
11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
12. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ

เยาวชน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
6. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย

ชาวบ้าน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืน และมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
2. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
3. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน
4. ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน
5. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

3.2.2 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมพบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง
3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์

5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง
 6. มีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน
 7. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน
 8. มีส่วนร่วมในการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ได้ผลมาทดลองทำในชุมชน
 9. มีการระดมความคิด โดยการประชาสัมพันธุ์ หรือการออกมาตรการใหม่เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้
- เยาวชน** มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนาในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้
1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน
 3. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง
- ชาวบ้าน** มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนาในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้
1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 2. มีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ต้องให้คนอื่นเข้าร่วมด้วย

3.3 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามโครงการบ้านปลา

การวิจัยผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ เห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน

2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินคาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
5. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
7. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
8. บ้านหินคาตมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล
9. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง
10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
11. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
12. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชนเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินคาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินคาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

6. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

10. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้านเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ

5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

7. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.4. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.4.1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทาง

ชายฝั่งทะเล

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ถ้าระบบนิเวศ สภาพแวดล้อมดี อากาศดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีการเกิดของสัตว์ เลี้ยง กุ้ง หอย ปู ปลา มีมากขึ้น มีพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ลดการพังทลายจากคลื่นทะเล
2. ถ้าเราอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตจะดีขึ้น ลดโลกร้อน ความชุ่มชื้นจะมามากขึ้น
3. การอนุรักษ์จะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นและการทำบ้านปลาควรทำตามหลักวิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น ใช้คอนกรีตโปร่ง เป็นต้น
4. รู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งทะเลตามหลักการอนุรักษ์ เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด
5. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา
6. ทำให้รู้จักห่วงแหนในสิ่งที่มี ซ่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด เช่น การปล่อยน้ำ EM เพื่อเป็นอาหารตัวอ่อนสัตว์ทะเล ความสมบูรณ์ก็จะเกิดมากขึ้น
7. การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นการทำให้อยู่กับสัตว์น้ำ ส่วนการพัฒนา ระบบนิเวศเป็นเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำมากขึ้น เพื่อจำนวนปลาและสัตว์น้ำจะมีจำนวนมากขึ้น
8. การไม่ทำลายธรรมชาติ และช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม
9. ดูแลไม่ตัดไม้ในป่าชายเลน การพัฒนาทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น
10. การอนุรักษ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล พบว่า

แหล่งการผลิตอาหารทะเลกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด

การลดน้อยลงของสัตว์น้ำ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น

เหมือนกันว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ คือ ลดการจับและการบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินดาต

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบ้านหินดาต กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าสาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น

อาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวม ในระดับมาก ว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง

คนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวม ในระดับมาก ว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย

สัตว์ทะเลที่คนในชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมว่าคนชุมชนบ้าน หินดาตมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลคือ ปลา

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่าโครงการบ้านปลา เป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล โดยชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา เป็นการพัฒนาบระบบนิเวศทางทะเล ส่วนเยาวชน ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล คือ การไม่จับสัตว์น้ำในทะเล

3.4.2. ความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน

การวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ลงมือทำกิจกรรมเพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคน เพื่อลูกหลาน และเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ ไม่อยากจะทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม และอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อมจะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ
5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบือ เจ้าหน้าที่ก็เบือ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น
6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน
7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินใต้น้ำถูกทำลาย ก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่อยู่อาศัยที่วางไข่แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

ชาวบ้านและเยาวชน มีความรู้สึกรับผิดชอบเหมือนกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง
4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินค้าย ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย

5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินดาษในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป

6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี

7. ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินดาษ

8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินดาษและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที

9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส

10. ผู้นำชุมชนบ้านหินดาษ ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน

11. การที่ชาวบ้านหินดาษอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้

12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4.3. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่ง

ทะเล

การวิจัยเกี่ยวกับความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจในการอนุรักษ์โดยไม่มีภารกิจขะลงคล่อง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม
2. จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำโดยที่แรกคิดว่าทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา
3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน

4. ให้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมากขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย

5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและประหยัดทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลชน และทำการพัฒนา เช่น ขวางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ตรวจสอบจำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎกติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

เยาวชน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. เคยได้ยื่นข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. สนใจและต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์

6. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจและจะได้กำลังศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่

2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลูกป่าชายเลนเพิ่มและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน
3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลูกป่าชายเลน
4. แจ้งสมาชิกให้ดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ
5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่าทุกวันนี้เราได้แต่พูดแต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

3.5. การทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านหินคาค พบว่า ชาวบ้านหินคาคมีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล กับ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีค่าความ สัมพันธ์ 0.598 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าประชาชน ชาวบ้านหินคาคที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูงด้วย

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งผลการอภิปรายออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่
 2. ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้านกลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
 3. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มเยาวชน
- โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

1.1. รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยพบว่ารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม
มีรูปแบบดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนด
การใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด
3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค เพื่อให้
สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
ภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการ
อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวัง ไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบ
นิเวศชายฝั่งทะเล
8. ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการ
รักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและ
มีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
10. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศ
ชายฝั่งทะเล
11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธ์และขยาย
พันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
12. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการ
บังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ

เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค เพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
6. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย

ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้คือ

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
 2. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
 3. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน
 4. ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน
 5. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์
- ซึ่งจากการศึกษา พบว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและเยาวชนมีความคิดเห็นเหมือนกันต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค เพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
2. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ส่วนกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้าน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมเหมือนกัน คือ การเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

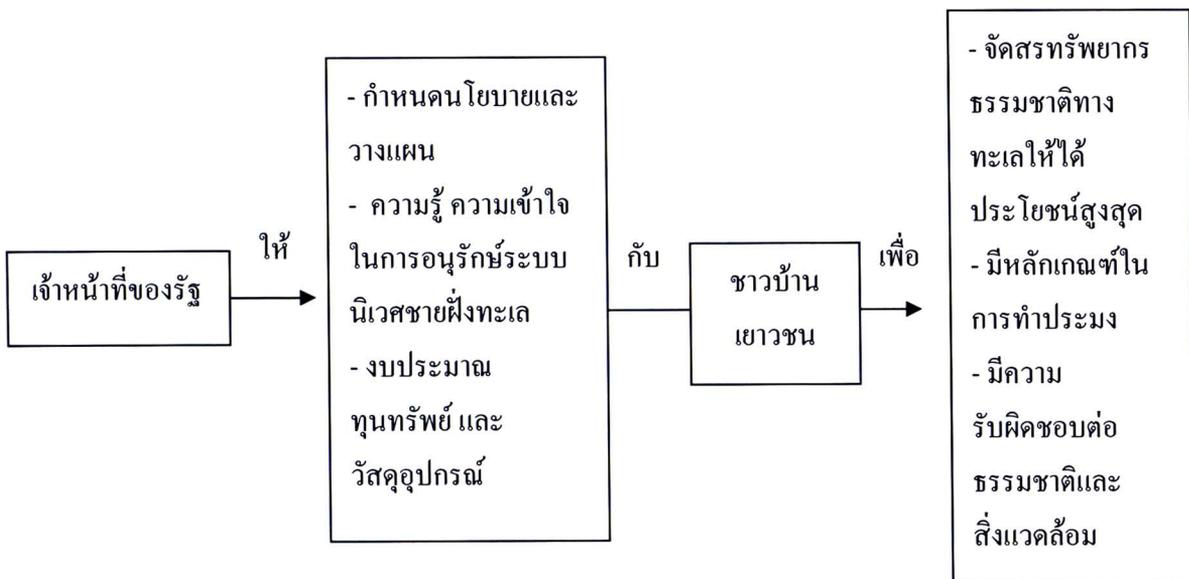
จากผลการศึกษาวิจัย รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม คังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและตัวแทน โครงการบ้านปลาจะเป็นผู้ร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์และจัดสรรและกำหนดการใช้ทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์และสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ และช่วยเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีส่วนร่วมให้ชาวบ้านมีความรับผิดชอบในสิ่งแวดล้อม และการระดมความคิดจากชาวบ้านเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราด ได้แก่การสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐานและการเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดมียุทธศาสตร์ย่อยที่สี่เป็นยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ซึ่งตรงกับคำจำกัดความของ เกษม จันท์แก้ว (2530 : 8) ว่าการอนุรักษ์ หมายถึงการเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้อย่างสมเหตุต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะเอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงสุดในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกษม จันท์แก้ว (2530 : 315) ได้อธิบายรูปแบบการอนุรักษ์ว่า เป็นรูปแบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ต้องมี ขนาด ทิศทางและเวลา โดยรูปแบบนั้นต้องแสดงถึงขนาดหรือปริมาณงานแต่ละอย่าง รวมไปถึงทรัพยากรที่จะใช้ เช่น คน เงิน พื้นที่ และเครื่องมือ ซึ่งต้องทำให้เป็นรูปธรรม ส่วนทิศทาง นั้น คือ การกำหนดแนวทางดำเนินการว่าจะทำไปในทางใด ซึ่งอาจจะเป็น ไปในทำนองวิธีดำเนินการก็ได้ และประการสุดท้ายคือเวลา ซึ่งหมายถึง เวลาที่ใช้ทั้งโครงการหรือทั้งแผนงานหรือแต่ละงานนานเพียงใด ตั้งแต่เวลาใด เป็นต้น อีกทั้งแนวคิดในการปฏิบัติของ เกษม จันท์แก้ว (2530 : 8-10) ได้บรรจุแนวทางปฏิบัติในการควบคุมของเสีย (Waste) มิให้เกิดขึ้นภายในระบบสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้สอดคล้องกับวิธี การอนุรักษ์และแนวทางอนุรักษ์ของ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 98-101) เกี่ยวกับแนวทางและหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด การศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อธิบายได้โดยทฤษฎีของนิเวศวิทยา ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าระบบนิเวศจะอยู่ในลักษณะสมดุล หรือ Equilibrium State ได้จะต้องมีปริมาณขององค์ประกอบครบและได้สัดส่วนซึ่งกันและกัน รวมทั้งที่แต่ละสิ่งหรือสัดส่วนนั้นต่างทำหน้าที่ (Function) ตามปกติด้วย เช่น การเฝ้าระวังและทำลายระบบนิเวศ การไม่จับสัตว์น้ำที่ไม่ได้ขนาด หรือการไม่ทำลายระบบนิเวศป่าชายเลน

ส่วนรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน จะเห็นได้ว่า เยาวชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ มีส่วนร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแลรักษาและปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกษมจันทร์แก้ว (2530 : 8-10) เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา ซึ่งต้องการให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับมนุษย์ได้ใช้สอยและพึงพิงในการดำรงชีวิต โดยมุ่งหวังที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบกันอยู่ภายในระบบมีศักยภาพในการให้ผลแบบยั่งยืนถาวรและให้ความเพิ่มพูนจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากแต่พิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนจะเห็นความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในด้านสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์ ซึ่งไม่ได้หมายถึงเงินทุนหรือทรัพย์สิน แต่เป็นความคิด ความรู้สึกหรือจิตสำนึกที่ต้องการให้มีการสนับสนุนและยังมีจิตสำนึกในการดูแลรักษา ไม่ให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการได้ปลูกฝังและได้รับความรู้ ความเข้าใจอันสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติที่ Kretch & Crutchfield (1948) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพการจูงใจ อารมณ์ การยอมรับและความรู้ความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล และประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 91-93) มีความคิดเห็นว่า ทัศนคติเป็นที่ยอมรับกันว่า เกิดจากกระบวนการในการเรียนรู้ ซึ่งมีที่มาจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (specific experiences) วิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติ คือการเรียนรู้จากประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ เช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่ง เราจะมีความรู้สึชอบบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าเรามีประสบการณ์ที่ไม่ดีก็มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ชอบบุคคลนั้นได้

ในส่วนรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีตำแหน่งในโครงบ้านบ้านปลา มีการปลูกฝัง ส่งสอนลูกหลานไม่ให้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คอยดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ต้องการเรียนรู้และขอคำแนะนำจากผู้และภาครัฐที่สนับสนุน มีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรทางทะเลและร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำอาชีพประมงที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเพื่อให้ชุมชนของตนเองมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการซึมซับข้อมูล (Information Integration Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นการนำเอาความรู้หรือข้อมูลที่ได้รับใหม่เข้าไปผสมกลมกลืนกับความรู้เดิม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นตามกฎของนิเวศวิทยาที่เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2535 : 214) อธิบายว่า Barry Commoner นักสิ่งแวดล้อมชาวอเมริกัน ได้เขียนกฎของนิเวศวิทยาไว้ในหนังสือ "The Closing Circle" ในปี ค.ศ.1969 ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของวิชาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ย่อมเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ ทั้งสิ้น คือไม่ว่าสิ่งนั้น

จะเป็นวัตถุประสงค์เล็ก ๆ มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตหรือใหญ่โตเพียงใด ย่อมจะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ เช่น ต้นไม้จะต้องอาศัยแร่ธาตุ น้ำคาร์บอนไดออกไซด์ และพลังงานจากแสงแดด จึงจะทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตหรือดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะชาวบ้านย่อมเกิดการซึมซับข้อมูลและต้องการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของชุมชนตนให้ดีขึ้น จึงมีโครงการบ้านปลาเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจึงทำให้ชาวบ้านเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น อนุรักษ์การปลูกป่าชายเลนเพื่อให้เชื่อมโยงกับโครงการบ้านปลา และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ทำให้เกิดจิตสำนึกให้รักชุมชน ต้องการดูแลและเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพราะได้รับความรู้ความเข้าใจ จากการแนะนำและอบรมให้ความรู้จากภาครัฐและผู้ที่ให้ความรู้ทั้งหลาย จึงทำให้ชุมชนของตนเองสามารถรักษาและเก็บทรัพยากรธรรมชาติของตนเองยั่งยืนตลอดไป

จากการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษาโครงการบ้านปลา จึงมีที่มาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดแสดงรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 5.1 รูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัย การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

ดังจะเห็นได้ว่า รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม นั้น จะต้องประกอบด้วยกลุ่มสำคัญ 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้านกับเยาวชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการทำการอนุรักษ์ในทุก ๆ ด้าน และหลักการนี้จะสามารถอธิบายเกี่ยวกับ โครงสร้างของแผนการจัดการหรือขบวนการกำหนดรูปแบบโดยสังเขป ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประสานงานให้ความรู้ ความเข้าใจ เป็นผู้จัดสรรงบประมาณจากภาครัฐในการช่วยเหลือชุมชน โดยนำงบประมาณที่ได้จากรัฐมาแบ่งปันให้กับโครงการต่าง ๆ และร่วมวางแผนกับชาวบ้านเพื่อกำหนดนโยบายในการใช้งบประมาณให้ได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการช่วยเหลือนั้นรวมถึงการจัดสัมมนาทางวิชาการและจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำโครงการนั้น ๆ

2. ชาวบ้าน

ชาวบ้าน หมายถึง ชาวบ้านในชุมชนหรือสมาชิกของโครงการ ผู้ดำเนินงานในโครงการ หมายถึง ประธานและคณะกรรมการ รวมถึงชาวบ้านในชุมชนที่จะได้ผลประโยชน์จากโครงการนี้ ชาวบ้านจะเป็นผู้เสนอโครงการให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ภาครัฐสนับสนุนและนำงบประมาณมาสู่โครงการในการดำเนินการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการทำโครงการบ้านปลา เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจกับชุมชนในการอนุรักษ์ระบบนิเวศโดยการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีหลักเกณฑ์และมีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดประชุม สัมมนาชาวบ้าน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ ทำโครงการโดยนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนให้เห็นผลเป็นจริง

3. เยาวชน

เยาวชน หมายถึง เยาวชนในชุมชนที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และเป็นกลุ่มเป้าหมายของการเป็นผู้สืบทอดโครงการในอนาคต จึงต้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบโดยการจัดกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้าน และให้มีส่วนในการร่วมคิด ร่วมทำกับทางโครงการด้วย

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการบ้านปลาตามที่ได้ศึกษาทำวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้นำนโยบายและวางแผนให้กับชาวบ้านและเยาวชน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้กับชาวบ้านและเยาวชนเพื่อนำไปทำการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในโครงการต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ประโยชน์สูงสุดและมีหลักเกณฑ์ในการประกอบอาชีพประมงต่อไป

1.2 รูปแบบการพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัย รูปแบบการพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม พบว่ามีรูปแบบ ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐมี รูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง ไปยังชุมชนอื่น ๆ

ใกล้เคียง

3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์
5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง

6. มีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน

7. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน

8. มีส่วนร่วมในการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลองทำในชุมชน

9. มีการระดมความคิด โดยการประชาสัมพันธ์ หรือการออกมาตรการใหม่ เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้

เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่

ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

3. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง

ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้

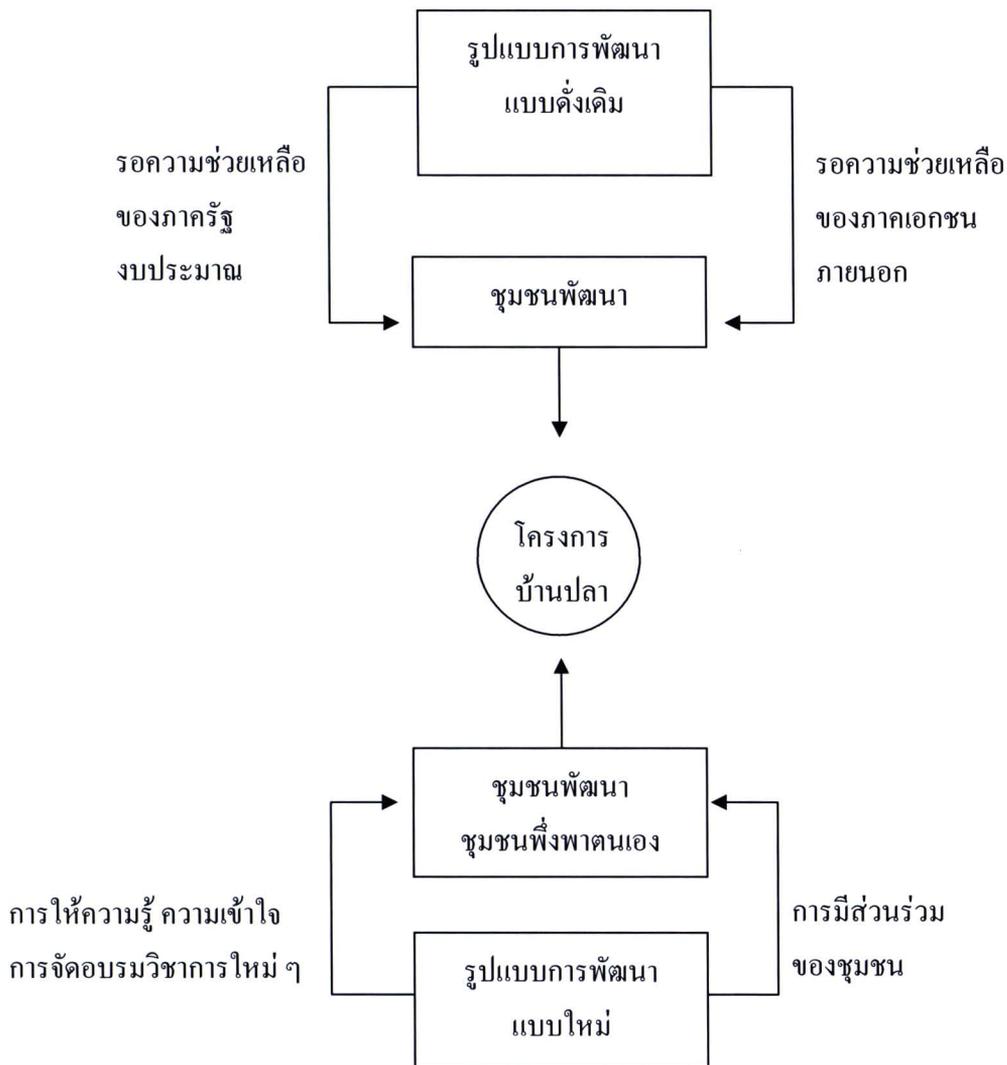
ต้องให้คนอื่นเข้ามาช่วยด้วย

การศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่น ซึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง จึงมีส่วนร่วมในรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นส่วนใหญ่ เช่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และขยายผลของการพัฒนาไปยังชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ทั้งยังเป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจและความรับผิดชอบในการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ในการพัฒนาชุมชนหรืออีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาคน ให้มีความรู้ เพื่อสามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐและองค์กรต่าง ๆ ในด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังคงมีส่วนร่วมในเรื่องการเสนอแนวทางการ พัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม มีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือและร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา ทำงานร่วมกัน อีกทั้งนำสิ่งใหม่ ๆ ทางวิชาการและตัวอย่างการพัฒนาจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลอง และที่สำคัญที่สุด คือ การระดมความคิดด้วยการประชาสัมพันธ์หรือการออกมาตรการเพื่อให้มีรูปแบบ ใหม่ ๆ โดยการจัดประชุมหรือจัดอบรมสมาชิกโครงการ โดยการเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้ และการปฏิบัติกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากใคร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 24-27) ที่อธิบายว่า วิธีการพัฒนาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงนิยมใช้ในการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมพัฒนา ของพระองค์ โดยให้การศึกษาทั้งแบบทางการและการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเรียนเรื่อง อาชีพต่าง ๆ การเรียนเรื่องการปลูกผัก ฝ้าย ฟืน ขุดดิน คายหญ้า หรือค้าขาย และวิธีพัฒนาโดยการ ทำงานกับกลุ่มคน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลายอย่าง เช่น สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนได้ เป็นจำนวนมาก การเรียนเป็นกลุ่มทำให้ได้ช่วยกันทำความเข้าใจ ช่วยกันจำและทำให้เกิดกำลังใจใน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมและมีพลังในการทำงานพัฒนาและสอดคล้อง กับทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย ซึ่งสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 14-19) ได้กล่าว ไว้ว่า การฝึกอบรมทำให้เกิดการพัฒนา โดยการฝึกอบรมมีฐานะพิเศษ เป็นทั้งตัวเหตุเดี่ยวและเป็น ตัวเหตุร่วมกับตัวเหตุอื่น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาได้ ทั้งนี้ หากเห็นว่าการฝึกอบรมว่าเป็นการศึกษา (Education) แล้วก็จะย่อมจะเห็นความสำคัญได้อย่างชัดเจนในการทำให้เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ ความรู้ ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนสูงขึ้น การพัฒนาก็ย่อมจะสูงตามไปด้วย สำหรับการเป็นตัว เหตุร่วมกับตัวเหตุอื่นนั้น อาจพิจารณาเห็นได้ว่า การศึกษาย่อมจะทำให้ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาก็ย่อมเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ องค์การสังคม ที่มีคนมีคุณภาพเป็นสมาชิกก็ย่อมเป็นองค์การสังคมที่มีคุณภาพไปด้วย ผู้นำที่มีการศึกษาย่อมมี คุณภาพดียิ่งขึ้น การติดต่อที่เฉลียวฉลาดอันเกิดจากการศึกษาย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านการ พัฒนาการ การฝึกอบรมจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาคด้วยเหตุนี้

ในส่วน of ชาวบ้านและเยาวชนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะเห็นได้ว่ามีรูปแบบในการมีส่วนร่วมน้อยมาก คือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ให้ความร่วมมือในการสร้างและพัฒนาตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดการให้ ในบางส่วนอาจมีการระดมความคิด ร่วมกันในการพัฒนา ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีรูปแบบต่างกันมากทำให้พบว่า ชาวบ้านและเยาวชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในด้านการให้ความร่วมมือและร่วมกิจกรรมเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมด้านร่วมคิด การวางแผนพัฒนาหรือการแก้ปัญหา ยังคงมีความคิดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงต้องเป็นผู้จัดการในการหางบประมาณ หรือความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เมื่อมีการทำโครงการบ้านปลาของกลุ่มชาวบ้านเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ทำให้ทราบได้ว่าชาวบ้านบางส่วน อยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามี ส่วนร่วมในการช่วยเหลือ จึงทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีความสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อร่วมรับผิดชอบทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ทำให้ชุมชน เข้มแข็งสามารถพึ่งตัวเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเออร์วิน (Erwin.1976 : 138) ที่ให้ความหมาย เกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการ ดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขัน ของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้ วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การรวมตัวของชาวบ้านและเยาวชนในการมีส่วนร่วมกันของโครงการบ้านปลา จึงเป็นการ จุดประกายในชาวบ้านและเยาวชนจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนาแบบยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนของตนเอง เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ตลอดไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลาสอดคล้องกัน คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการพัฒนานี้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดแสดงรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 5.2 รูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัย การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเลครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามีการแบ่งรูปแบบการพัฒนาเป็นแบบดั้งเดิมและรูปแบบการพัฒนาแบบใหม่ ซึ่งรูปแบบดั้งเดิมนั้นเป็นการพัฒนาโดยการรอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดสรรงบประมาณหรือรอความช่วยเหลือจากภาคเอกชนในการอนุเคราะห์จัดสรรงบประมาณ เพื่อให้ชุมชนนั้นนำงบประมาณที่ได้ไปจัดทำโครงการบ้านปลาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งหากงบประมาณที่ได้รับมานั้นไม่เพียงพอโครงการก็ต้องหยุดชะงักหรือล้มเลิกไป แต่หลังจากที่ชาวบ้านได้รวมตัวกันและเรียนรู้จากการให้ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ กชน. และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนทั้งงบประมาณและหลักวิชาการ พร้อมทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกรับผิดชอบต่อกระบวนนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้ชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง จัดสร้างโครงการในรูปแบบการพัฒนาแบบใหม่ที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชน นำรายได้มาสู่ชาวบ้าน ทำให้พึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องรองบประมาณหรืองบจัดสรรจากภาคเอกชนก็สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ชุมชนจึงได้ร่วมกันพัฒนาโครงการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเลเพื่อเป็นชุมชนพัฒนา พึ่งพาตนเองให้ยั่งยืนตลอดไป

2. ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีผล ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินคาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินคาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
5. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายกระบวนนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

7. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

8. บ้านหินคาคมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล

9. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

11. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

12. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชน มีผล ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินคาคมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างชัดเจน

2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. ชาวบ้านหินคาคมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

4. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

6. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

10. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้าน มีผล ดังนี้

1. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ
5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
7. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษา พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
6. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
7. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษาเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา พบว่าสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ของเต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 98-100) กล่าวว่า ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด นานที่สุดและโดยทั่วถึงกัน และตามหลักการพัฒนาของสัญญา สัญญาภิวัฒน์ (2550 : 81-83) ซึ่งสรุปหลักการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงยึดถือเป็นแนวทางในการทำงานของพระองค์ คือ ทรงยึดหลัก 10 ประการ คือ หลักช่วยตัวเองพึ่งตัวเอง หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ หลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักวัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น หลักความมีประสิทธิภาพ หลักการประสานงาน หลักการทำงานเชิงรุก หลักการมีคุณธรรมและศิลปะ และหลักการเชื่อมประสานด้านเวลา โดยที่หลักการเหล่านี้จะเป็นกรอบให้กับการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานพัฒนาที่เรียกว่า “วิธีการพัฒนา” อันจะก่อผลสุดยอด คือ “คนพัฒนา” อีกทั้งสัญญาสัญญาภิวัฒน์ (2536 : 24-27) ยังอธิบายว่า พระองค์ทรงใช้วิธีการพัฒนาคนโดยการใช้วิธีการให้การศึกษา ซึ่งทรงเน้นการให้การศึกษาพระราชนิพนธ์และพระราชดำรัสที่ทรงเน้นเรื่องการศึกษา เช่น “...การพัฒนาคนให้เป็นกำลังของชาติที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ควรทำ วิธีการสร้างคนให้ดีที่สุดคือการให้การศึกษา...” ซึ่งสอดคล้องกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา คือ การให้ความรู้และความเข้าใจแก่ชาวบ้านโดยภาครัฐและ กศน. ทำให้ชาวบ้านมีความรู้และความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการอนุรักษ์และพัฒนาจึงเกิดความร่วมมือในการปกป้องการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อันมีผลทำให้ชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถเลี้ยงชีพด้วยตนเองทั้งในด้านการประมงและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในทางทฤษฎี เออร์วิน (Erwin.1976 : 138) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติตามโครงการบ้านปลาที่ให้ชาวบ้านและสมาชิกของโครงการมีการร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง และมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา สิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

ในด้านจิตสำนึก จามะรี พัทธ์ชัยวงศ์ (2533 : 46) ได้สรุปไว้ว่า จิตสำนึกเป็นสภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ โดยที่จิตสำนึกจะเป็นผลมาจากการประเมินค่า

การเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Value) ความเห็น (Opinion) และความสนใจ (Interests) ส่วนลูคัส (Lukacs อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ 2527: 34-39) แบ่งจิตสำนึกเป็น 2 ระดับ คือ 1) จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติ มีความตั้งใจของมนุษย์เท่านั้น เช่น การป้องกันผลประโยชน์โดยส่วนรวม เพื่อประเทศชาติ เพื่อประชาชน 2) จิตสำนึกแบบทันทีทันใด (Immediate Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติและเป็นไปตามธรรมชาติ มองเห็นผลประโยชน์ส่วนตัวในระยะใกล้ เช่นความต้องการทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนผลที่ได้รับจากการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม โครงการบ้านปลา เพราะทำให้ชาวบ้านและชุมชนมีความรู้สึกที่จะร่วมมือและร่วมใจกันเฝ้าระวังการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ มีความรักและปกป้องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันรักษาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่โตเต็มวัย เพราะมองเห็นผลประโยชน์ที่ชุมชนและตนเองจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น หรือการทำชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งจะมีผลในด้านเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของตนเองและชุมชน

จากการศึกษาผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ในโครงการบ้านปลา ทำให้พบว่าชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจและคำนึงถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จึงรวมตัวกันเพื่อปกป้องและเฝ้าระวังไม่ให้มีการทำลายมีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำ เพื่อให้มีการบริโภคและเป็นอาชีพที่ยั่งยืน เพื่อเป็นรากฐานทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งยังพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนทั้งอุปกรณ์และความรู้ ซึ่งจะยังคงความเจริญรุ่งเรืองให้กับชุมชนและเป็นชุมชนพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป

3. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล

จากผลการศึกษา จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่าชาวบ้านและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาเหมือนกัน คือ แหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคได้มากที่สุด การลดน้อยลงของสัตว์น้ำในบ้านหินลาด ทำให้การบริโภคและการประกอบอาชีพเกี่ยวกับสัตว์น้ำลดน้อยลง

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินคาด คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้นเนื่องจากอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง

คนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลาด้วย โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

การรู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล และไม่จับสัตว์น้ำในทะเลในฤดูวางไข่และตัวยังไม่เต็มวัยเป็นการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล

การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้รู้จักหวงแหนในสิ่งที่มี ซ่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา

การค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้พบว่าชาวบ้านและเยาวชนต่างมีจิตสำนึกเหมือนกันว่า วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศเกิดจากการไม่มีความรู้ ความเข้าใจในระบบนิเวศทางทะเล จึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้สัตว์ทะเลลดน้อยลงอันเกิดจากที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลถูกทำลาย ทำให้ต้องซื้ออาหารทะเลแพงขึ้น และต้องเปลี่ยนอาชีพประมงไปทำอย่างอื่นแทน ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนไม่ดี ค่าครองชีพสูงขึ้น ดังนั้นชาวบ้านและเยาวชนจึงมีความเห็นเหมือนกันในการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชน โดยให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน จึงร่วมกันจัดตั้งโครงการบ้านปลาขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยรู้จักเก็บ รักษา และการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด อีกทั้งปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่และตัวยังไม่เต็มวัย ให้ความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ ซึ่งช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจามะรี พิทักษ์วงศ์ (2533 : 46) ซึ่งอธิบายถึงจิตสำนึกเป็นส่วนของการรับรู้ทางจิตใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยจิตสำนึกของบุคคลประกอบด้วย สิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดดี ถูกควรทำและพฤติกรรมใดไม่ควรทำ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความคิด (Thought) ค่านิยม (Value) และความเชื่อ (Belief)

2. ส่วนประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรม มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ทศนคติ (Attitude) ความรู้สึก (Feeling) และปฏิกิริยา (Reaction)

3. ส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavior component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความประพฤติ (Conduct) การกระทำ (Act) และพฤติกรรม (Behavior)

ส่วนชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 54) ได้กล่าวว่า เจตคติมิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้ปะทะกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แล้ว จึงรวบรวมออกมาเป็นความคิดเห็น ทำที่ หรือความรู้สึกต่อแต่ละเรื่อง แต่ละสิ่ง เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลจะเกิดขึ้นได้จากสาเหตุต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไร ก็มักจะมีทัศนคติเป็นไปในแนวที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมา เช่น ถ้าในครอบครัวเน้นเรื่องการรับประทานอาหารว่าต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารมากกว่ารสของอาหาร ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ควรรับประทานอาหารของหมักดอง เด็กก็จะมีเจตคติทั่วไปว่าการรับประทานอาหารต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารมากกว่า และจะมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่ออาหารที่เป็นของหมักดอง เป็นต้น

2. ประสบการณ์ ที่ได้รับแต่ละครั้งจะมีผลต่อเจตคติของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นผลต่อเจตคติเฉพาะ (Specific Attitude) ของเขา

3. การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การได้รับประสบการณ์ที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจจนเป็นเหตุให้เกิดเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางที่ดีหรือไม่ดีนั้น จะมีผลไปถึงเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือคล้ายคลึงกัน

4. การเลียนแบบ มนุษย์มักเลียนแบบหรือรับเอาเจตคติของบุคคลที่เคารพนับถือ เช่น บิดามารดา ครู หรือ วีรบุรุษ เป็นต้น

5. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สั่งสอนสืบทอดกันมาจากชนรุ่นหนึ่ง ไปยังชนอีกรุ่นหนึ่งเรื่อยๆ ไป

6. บุคลิกภาพ ของแต่ละบุคคลย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วย

3.2 ความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษาวิจัย ความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่ามีความรู้สึกที่รับผิดชอบและหน้าที่รับผิดชอบ เช่นพบว่า

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ของรัฐลงมือทำกิจกรรม เพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคนเพื่อลูกหลานและเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ไม่อยากทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม และอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ
5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคน ไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบื่อ เจ้าหน้าที่ก็เบื่อ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น
6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรมทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน
7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินได้นำลูกทำลายก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่อาศัยที่วางไข่แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

การศึกษาและข้อค้นพบของ เจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนของความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้สึกที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเป็นระบบและหลักวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและความสามัคคีของคนในชุมชน ให้ความรู้และกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชน โดยพยายามทำกิจกรรมต้นแบบเพื่อให้ชาวบ้านและเยาวชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและ

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดในข้อที่ว่ายุทธศาสตร์การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนชาวบ้านและเยาวชน จากการศึกษาความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า ชาวบ้านและเยาวชนมีความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาดีมาก เช่นพบว่า

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังสามารถเป็นห่วง
4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินดาษ ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย
5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินดาษในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป
6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี
7. ชาวบ้านยังสนับสนุน โครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินดาษ
8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินดาษและที่อื่น ๆ ถูกทำลายท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ,โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที
9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส
10. ผู้นำชุมชนบ้านหินดาษ ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน
11. การที่ชาวบ้านหินดาษอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้
12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเลชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การศึกษาและค้นพบนี้ ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านและเยาวชนมีจิตสำนึกในการมีความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องความรู้และความสำคัญของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญชาวบ้านและเยาวชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ดูแลรักษาและไม่ทำลายระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ แม้ว่าจะมีโอกาสทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทัศนคติของเด็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 217-219) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบของทัศนคติ 3 ลักษณะ คือ

1. ความรู้สึกนึกคิด (Affective Components) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทันทีที่ได้พบเห็นสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรืออาจเรียกว่าความรู้สึกที่เป็นในทางบวกหรือทางลบ (Positive or Negative Feelings) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. วิจารณ์ญาณ (Cognitive Components) ทัศนคติในแนวนี้เกิดจากการที่บุคคลได้ใช้กระบวนการพินิจพิจารณาที่จะด้วยเหตุด้วยผลอย่างไรก็ตามภายในความคิดของตนเอง แล้วสรุปเอาว่าความคิดของเขานั้นน่าจะเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ๆ

3. พฤติกรรม (Behavioral Components) ทัศนคติในแนวนี้ออกมาในลักษณะของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คนที่ไม่ทิ้งเศษกระดาษหรือเศษอาหารลงบนพื้นถนน ก็ยอมรับได้ว่าเพราะเขามีทัศนคติในลักษณะของความรู้สึกนึกคิด (Affective Components) หรือวิจารณ์ญาณ (Cognitive components) ว่าการทิ้งเศษกระดาษหรือเศษอาหารลงบนพื้นถนนเป็นการไม่รับผิดชอบต่อสังคมที่เขาอยู่จึงทำให้เขาไม่ทิ้งสิ่งของลงบนถนน ทัศนคติที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมอย่างนี้ มักจะมีข้อบกพร่องที่ว่า คนบางคนนั้น “ทำอย่างหนึ่งแต่คิดอีกอย่างหนึ่ง” ได้เสมอ

ตรงกับแนวคิดนิเวศวิทยารวมศูนย์ ของดุนแคน (สุพล ศิริพรรณพร, 2538 : 10) เป็นแนวคิดที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ประชากร (Population) การจัดองค์กร (Organization) สิ่งแวดล้อม (Environment) และเทคโนโลยี (Technology) โดยองค์ประกอบทั้ง 4 จะส่งผลกระทบต่อกันและกันตลอดเวลา และหากมีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบใดก็จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย

ส่วนที่ทำให้เห็นได้ชัดจากการศึกษาความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่มว่ามีความรู้สึกรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก จากรูปแบบที่ไม่เห็นด้วยเหมือนกัน 4 รูปแบบ คือพบว่า

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว
2. หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินคาดเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว

3. งานหรือธุระอย่างอื่นของชาวบ้านมีความ สำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการ บ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล

ซึ่งจากการศึกษาและค้นพบของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ทำให้เห็นได้ว่า การมีจิตสำนึกใน การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสอดคล้องกับทัศนคติการซึม ซักของข้อมูล ซึ่งเดิมดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 219-220) กล่าวไว้ว่าทัศนคตินี้เป็นการนำเอาความรู้ หรือข้อมูลที่ได้รับใหม่เข้าไปผสมกลมกลืนกับความรู้เดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ขึ้น เช่น ผู้ที่มีความคิดต่อต้านการใช้ยาฆ่าแมลงต่อเมื่อเกษตรกรที่ใช้ยาฆ่าแมลงบอกกับเขาว่าเป็น ความจำเป็นที่ต้องใช้ ถ้าไม่มียาพวกนี้ใช้แล้วพืชผักของเขาก็จะเสียหายหมด ในกรณีเช่นนี้ ผู้ที่ไม่ เห็นด้วยกับการใช้ยาฆ่าแมลงอาจเปลี่ยนทัศนคติของตนหรือไม่เปลี่ยนก็ได้ การเปลี่ยนทัศนคติตาม ทัศนคตินี้ย่อมขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ความรู้ใหม่ที่เขาได้รับนั้นมามากพอหรือไม่หรือการที่จะ เปลี่ยนทัศนคติต้องใช้เวลาหลังจากการได้รับข้อมูลอยู่บ้าง เป็นต้น

3.3. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสนใจ และปฏิบัติตามกฎระเบียบในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลดีมาก เช่นพบว่า

1. สนใจในการอนุรักษ์โดยไม่มีภารกิจขะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม
2. จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา
3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้น การปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน

4. ให้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำใน การดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมาก ขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย

5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและประหยัด

ทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลขนและทำการพัฒนา เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ทำให้การดำเนินงานเพื่อตรวจดู จำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

จากการค้นพบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีแนวคิดในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกษม จันทร่แก้ว (2530 : 8-10) เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา ดังนี้

1. ต้องการให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับมนุษย์ได้ใช้สอยและพึงพิงในการดำรงชีวิต ทั้งโดยปัจจัยสี่ ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยของชีวิต ซึ่งการจัดการที่ถูกต้องในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะสามารถทำให้การให้ผลแบบยั่งยืน (Sustained Yield) ตลอดไป

2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยามุ่งหวังที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบกันอยู่ภายในระบบมีศักยภาพในการให้ผลแบบยั่งยืนถาวรและเป็นไปด้วยความมั่นคง เป็นความมุ่งหวังที่จะให้ความเพิ่มพูน (Increment) จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือฐานวัตถุดิบ (Stock) ภายในระบบ ซึ่งความเพิ่มพูนนี้มนุษย์สามารถนำมาใช้ได้อย่างถาวร ส่วนเพิ่มพูนนี้เปรียบเสมือนเงินส่วนดอกเบี้ยของเงินต้นจากธนาคารนั่นเอง ดังนั้น ถ้านำสิ่งนี้มาใช้ก็ไม่สามารถให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นหมดไปหรือลดน้อยลงได้

3. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา จะต้องบรรจุแนวทางปฏิบัติในการควบคุมของเสีย (Waste) มิให้เกิดขึ้นภายในระบบสิ่งแวดล้อม เพราะถ้าเกิดปัญหาแล้วจะทำให้ฐานวัตถุดิบ (Stock) ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น มีศักยภาพในการผลิตลดลง ซึ่งสุดท้ายอาจจะต้องเผชิญกับการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต อีกทั้งอาจมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมอันอาจเกิดจากกระบวนการผลิต กระบวนการใช้และกระบวนการเปลี่ยนรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งแนวทางการใช้นั้นจะต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติในการกำจัดของเสียไว้อย่างแน่นอน รวมไปถึงการนำของเสียเหล่านั้น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

4. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยาโดยยึดหลักการของอนุรักษ์วิทยามาเป็นพื้นฐาน ดังนั้นแนวทางในการดำเนินการใช้จึงต้องมีการรักษา สงวน ปรับปรุง ซ่อมแซม และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่อยู่ในสภาพที่ดีตามธรรมชาติในสภาพที่กำลังมีการใช้

และในสภาพที่ทรุดโทรมเนื่องจากการใช้ที่ผ่านมาด้วย ซึ่งเป็นที่คาดหวังได้ว่า ถ้าดำเนินการดังกล่าวแล้วจะทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้สอยชั่วนาน

5. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยาไม่ว่าจะเป็นต่อสิ่งใดระบบใดหรือท้องที่ใด มีความต้องการนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการใช้ การจัดการของเสีย การเพิ่มศักยภาพในการผลิตของฐานวัตถุดิบ (Stock) และการปรับปรุงซ่อมแซมแล้วก็ยังคงต้องการให้มีการจัดองค์ประกอบภายในระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศให้มีชนิดหรือหลากหลายชนิด (Diversity) ปริมาณของแต่ละชนิด (Quantity) สัดส่วน (proportion) และการกระจาย (Distribution) ของสิ่งแวดล้อมในระบบให้ได้เกณฑ์มาตรฐานธรรมชาติที่ทุก ๆ สิ่งทุกชีวิตในระบบสามารถอยู่ได้อย่างเป็นสุข ทำให้ระบบนั้น ๆ อยู่ในภาวะสมดุลตามธรรมชาติ

6. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา มีความมุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้องดีขึ้น ซึ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ปัจจัยทางฐานะ ทางการศึกษา เศรษฐกิจ สภาพสังคม เชื้อชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ สถานภาพทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องที่ และสุดท้ายคือความพอใจ ดังนั้น แนวทางดำเนินการจัดการเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นก็ต้องพิจารณาปัจจัยดังกล่าวนี้ด้วย บางครั้งจึงพบว่าแนวทางปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่แห่งหนึ่งอาจจะไม่ได้รับความสำเร็จ แต่ถ้านำไปใช้ในอีกแห่งหนึ่งอาจได้ผลดีก็ได้ ดังนั้น หลักการที่จะนำไปใช้ในการจัดการจึงต้องพิจารณาเรื่องสถานที่เป็นสำคัญด้วย

ในส่วนของผู้ชายและชาวบ้านจากการศึกษาความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่ามีความสนใจและการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยผู้ชาย พบว่า

1. เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. เคยได้ยื่นข้อของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. สนใจและต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์
6. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน พบว่า

1. สนใจและจะได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่

2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลุกป่าชายเลนเพิ่มและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน

3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลุกป่าชายเลน

4. แจ้งสมาชิกให้ดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ

5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่าทุกวันนี้เราได้แต่พูด แต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

จากการศึกษา พบว่าชาวบ้านและเยาวชน ไม่แน่ใจว่ามีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่นพบว่า

1. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหาย ถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป

2. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง

5. เคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของต่างประเทศ

7. เคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชน

8. เคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. เคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

10. เคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษาและค้นพบ จะเห็นได้ว่าทั้งชาวบ้านและเยาวชนต่างสนใจและได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อีกทั้งได้พูดคุย ประชุมสัมมนา จัดกิจกรรมในหมู่สมาชิกและเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล แต่ชาวบ้าน

และเยาวชนทั้ง 2 กลุ่มยังไม่รู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่แท้จริง จึงไม่แน่ใจว่าตนเองมีความสนใจและปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งหากทั้ง 2 กลุ่มได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2 - 42) โดยเน้นที่ คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดลดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

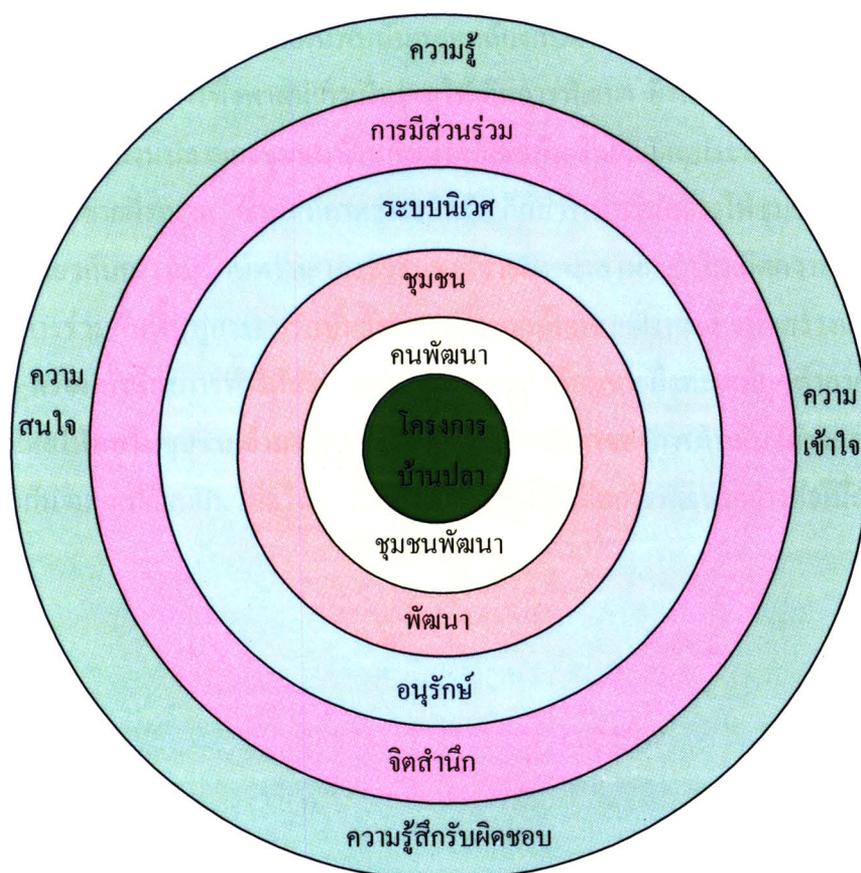
การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ซึ่งหากชาวบ้านและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการบ้านปลา ก็จะเข้าใจถึงการร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และมีจิตสำนึก ในความสนใจใฝ่หาความรู้ความเข้าใจมากขึ้น จะทำให้ชาวบ้านตระหนักและเกิดความสนใจ พร้อมทั้งอยากร่วมมือปฏิบัติมากกว่าความไม่แน่ใจอย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติของเต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 219-220) กล่าวว่า ทัศนคติของคนเรานั้นถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่แรกเกิด ตั้งแต่เมื่อประสาทเริ่มทำงานได้สมบูรณ์ ก็เริ่มมีการสร้างสมทัศนคติติดต่อกันเรื่อยมา ในช่วง ชีวิตของคนหนึ่ง ๆ นั้น ทัศนคติจะถูกเปลี่ยนอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีผู้กล่าวว่า การศึกษาคือกระบวนการเปลี่ยนหรือสร้างทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น นั่นคือ ทัศนคติเป็นสิ่งที่สามารถที่จะสร้างขึ้นได้ในลักษณะที่เราต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม ในการเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นยังคงต้องการข้อมูลอีกมาก เช่น การจะสร้างทัศนคติให้คนรักต้นไม้ นั้น จะต้องสอนเกี่ยวกับเรื่องต้นไม้เล็กน้อยเพียงใด สอนเมื่อใด และนานเท่าใด เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ทัศนคติที่จะรักต้นไม้อย่างแท้จริงจนถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้นั้นเกิดขึ้น

4. การทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าชุมชนชาวบ้านหินลาดที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าประชาชนชาวบ้านหินลาด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว ส่วนจามะรี พิทักษ์วงศ์ (2533 : 46) ได้อธิบายว่า จิตสำนึกเป็นส่วนของการรับรู้ทางจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยประกอบ ด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ทางด้านความรู้ ความเชื่อจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ทางจริยธรรมและเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดดี ควรทำและพฤติกรรมใดไม่ควรทำ ได้แก่ความคิด ค่านิยมและความเชื่อ (2) ทางด้านอารมณ์ เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรม มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ ได้แก่ ทัศนคติ ความรู้สึกและปฏิกิริยา (3) ทางด้านพฤติกรรม หรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร ได้แก่ ความประพฤติ การกระทำ และพฤติกรรม

5. ผลจากการวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

จากการศึกษาวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจ ความสนใจและความรู้สึกที่รับผิดชอบในเรื่องของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของคนในชุมชน มีผลทำให้เกิดจิตสำนึกหรือเกิดแรงผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เมื่อชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดแสดงรูปแบบของการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลา ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 5.3 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

จากภาพที่ 5.3 แสดงถึงรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดย การมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลา ซึ่งมีที่มาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงการอนุรักษ์และ พัฒนาโดยการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดย แบ่งวงแหวนรอบต่าง ๆ จากวงเล็กไปหาวงใหญ่ ดังมีรายละเอียดดังนี้

วงแหวนรอบที่ 1 เป็นการแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกรับผิดชอบและความสนใจ ต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านและเยาวชนในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม (วงแหวนรอบที่ 2) ที่มีต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล (วงแหวนรอบที่ 3) ทำให้ชาวบ้านรู้คุณค่าของระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลเผื่อระวังการทำลาย เกิดจิตสำนึก ที่ดีในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นผลให้คนในชุมชนพัฒนาขึ้น ฟังตนเองได้ ไม่ต้อง รongบประมาณ มีการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน (วงแหวนที่ 4) ทำให้เกิดเป็นโครงการบ้านปลาขึ้น (วงแหวนที่ 5) ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาตนเอง สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ชาวบ้านและเยาวชนตลอดไป

จากผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบนั้นสอดคล้องกับตามแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 104) กล่าวว่า การพึ่งพาตนเองเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนา ยิ่งพึ่งตัวเองได้มากก็ยิ่งพัฒนามาก การจัดตั้งโครงการบ้านปลาของชุมชนบ้านหินดาดก็เช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการฟื้นฟูสภาพ แวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับ ก็คือ การเสริมสร้างให้ชุมชนบ้านหินดาดมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และทำให้เกิดความสามัคคี เกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการร่วมกันฟื้นฟูการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล เพื่อสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และยั่งยืน พร้อมทั้งต้องการทำให้เกิดการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลที่ถูกทำลายให้มีความอุดม สมบูรณ์ โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาของการดำเนิน โครงการเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนแนวคิดในการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้รูปแบบของการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อให้ชุมชนของตนเองเข้มแข็ง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากกว่าทุกกลุ่มตัวอย่างต้องดำเนินงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ และเป็นผู้ผลักดันโครงการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล หรือช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

1.2 หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม ซึ่งการให้ความรู้ ความเข้าใจถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนา อันนำมาซึ่งความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ ทำให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน และส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

1.3 ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในโครงการบ้านปลา ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจและความสนใจ อีกทั้งการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่าในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล สร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่ชุมชนและนำศักยภาพของสมาชิกมาใช้ในโครงการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลในสวนอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงประจักษ์ โดยกำหนดพื้นที่ได้ทะเลและทำการทดลองโดยนำวัตถุต่างชนิดกัน เช่น ล็อยงาย, ถังปูน, แท่นคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อนำลงไปไว้ใต้ทะเล ศึกษาว่าวัตถุสิ่งไหนที่ควรจะใช้ทำปะการังเทียมหรือบ้านปลา